



Ткачук А., Дацишин М. Внутрішні та зовнішні ресурси для розвитку громади або Чому брак грошей не є первинною проблемою громади? (навчальний модуль). Київ : Легальний статус, 2016. 152 с.

Розвиток територіальної організації влади на місцях сьогодні стала топовою темою серед науковців. Активізує такі дослідження поява можливостей за рахунок фінансової і організаційної підтримки з боку міжнародних організацій у межах спільних європейсько-українських проектів із розвитку системи управління на регіональному рівні. За час проходження реформи децентралізації сучасні дослідники шукають відповіді на запитання щодо можливостей покращення за допомогою різних «інструментів» системи місцевого самоврядування, зокрема вдосконалення законодавчої бази, прийняття вдалих управлінських рішень, підвищення рівня соціальної комунікації, залучення найефективніших історичних, культурних чи природних ресурсів громади. Реформа дала підґрунтя для прогресивних міркувань у сфері управління соціальним капіталом у межах визначеної територіальної одиниці. За визначенням американського політолога Р. Патнема «соціальний капітал — це норми поведінки, які формувалися впродовж тривалого часу і для майбутнього суспільства він є важливішим за реальний (грошовий) капітал. У його основі лежить наявність чи відсутність анонімної довіри, тобто довіри до інституцій, а не тільки до родичів чи друзів» [1, с. 21; 3].

У контексті характеристики внутрішніх і зовнішніх ресурсів для ефективної розбудови громади сформовано ключові позиції наукової праці А. Ткачука і М. Дацишина «Внутрішні та зовнішні ресурси для розвитку громади або Чому брак грошей не є первинною проблемою громади?», в якій

представлено європейські практики з означеної проблеми. Дослідники синтезують європейський досвід на місцевому ґрунті. Проект розроблено за сприяння Програми Ради Європи «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні» в межах запровадження проекту «Підтримка розвитку об'єднаних територіальних громад у Хмельницькій області». Видання має формат навчального посібника, поділеного на модулі, наприкінці яких задля закріплення основних положень щодо розвитку громади за рахунок активної мобілізації її внутрішніх і зовнішніх ресурсів, пропонуються запитання для самоперевірки та додаткового вивчення. Підсилюють практичну сторону навчально-наукового видання приклади успішних стартапів, які подано у загальній авторській стратегії. Структура книги складається з п'яти розділів, кожен з яких містить підрозділи, що розкривають вдалі підходи до визначення конкретних ресурсів. У вступній частині стисло зроблено виклад посібника. Підсилено дослідження оформленими додатками: перший — у вигляді витягу з переліку діючих проектів міжнародної технічної допомоги, що реалізуються в Україні та можуть бути корисними для розвитку громад; другий включає рейтинг міст України за оцінкою якості надання послуг.

У дослідженні прослідковується важлива теза, що ресурс розвитку громади саме в соціальному капіталі спільноти, тобто її людських ресурсах. В умовах глобального розвитку сучасного суспільства можна тлумачити поняття «громада», не обмежуючи його лише географічними кордонами, а вбачати в ньому добровільне об'єднання людей на основі спільних цінностей [2]. Із таким трактуванням перегукується і тлумачення терміна «громада», поданого в першому розділі рецензованої праці: «Громада — це спільнота людей, котрі усвідомлюють себе громадянами-членами такої громади на основі спільних цінностей, традицій, ритуалів і консенсусного бачення майбутнього своєї спільноти» [1, с. 9].

Значно оживляють текст посібника наведені успішні проекти українців, котрі за браком належних матеріальних ресурсів і джерел прибутку в своїй громаді, змогли досягти успіху, відкривши власну справу (кооператив) в аграрній галузі. Саме брак ресурсів спонукав їх до пошуку нових ідей і розвитку. До внутрішніх ресурсів автор зараховує активних і здібних людей громади, що є важливим саме на місцевому рівні. В індивідуальному вимірі — це молодь (від шкільних років), люди похилого віку (залучення їх до передачі досвіду молодому поколінню, що забезпечуватиме зайнятість літніх людей), місцеві творчі особистості, громадські активісти, а в контексті організацій і спільнот — релігійні громади і громадські неурядові організації. Вагомим чинником для розвитку громади є самоідентифікація мешканців із громадою усіх її населених пунктів і місцевий патріотизм. Автор цілком слушно наголошує на тому, що потрібно шукати події, символи, які об'єднують окремі соціальні групи і громади в цілому. Підтвердження цього є світова практика культивування місцевого патріотизму [1, с. 50]. Автором також наведено приклад налагодження партнерських відносин, взятий зі шведської форми партнерства, яка полягає у створенні «гуртків за інтересами» для дорослих. Це так звана шведська народна освіта (*foltbildning*), яка реалізується через діяльність курсів, гуртків, культурних заходів у вигляді шкіл для навчання дорослих (*folthögskola*) та навчальних об'єднань (*studieforbundet*). До такої неформальної частини системи навчання щорічно долучаються кілька мільйонів шведів [1, с. 59]. Важливим ресурсом для розвитку громади є використання місцевих унікальностей, наприклад, регіональних національних страв, що формують «традиції місцевого смаку» і можуть бути візитівкою громади; пам'яток природи (тисячолітні дуби тощо).

Окремо в праці охарактеризовано зовнішні ресурси громади. Одним із таких фундаментальних ресурсів розвитку територіальної спільноти вважається інформація. У праці наголошується на потребі формування інформаційного простору громади, оскільки, на думку автора, «комунікація є ключем до розбудови соціального капіталу громади». Зовнішніми ресурсами також є приватні й бюджетні інвестиції, міжнародна допомога (гранти), земляки-емігранти. Підтримка контактів з

Рецензії та огляди

останніми може вилитися в додаткові можливості у просуванні інтересів громади [1, с. 91–92]. У тексті є вдалі вставки, де проводяться паралелі щодо ходу реформи децентралізації у країнах Європи. Приміром в Італії, де історичні прообрази громадянського суспільства (автономні університети, церковні братства, цехи) стали суттєвими важелями успішного проведення реформи на півночі країни, на відміну від її південної частини, яка не володіла такими історичними нормами поведінки в суспільстві й для якої була притаманна традиція монопольної влади. Посилаючись на думку Роберта Девіда Патнема, автори зазначають, що успіх чи невдача реформи залежить від минулого народу. А чинник минулого проявляється саме через соціальний капітал [1, с. 20–21]. Отже, аналіз сучасних досліджень, в яких відображається позитивний зарубіжний та історичний вітчизняний досвід щодо розкриття потенціалу громади, створення інститутів самоорганізації мешканців, налаштовує на подальші наукові пошуки подібних механізмів у закладенні економічних підвалин для успішного соціокультурного буття сучасних українських громад.

Джерела та література

1. Ткачук А. Ф. Внутрішні та зовнішні ресурси для розвитку громади або Чому брак грошей не є первинною проблемою громади? (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Маркіян Дацишин. Київ : Легальний статус, 2016. 152 с.
2. German Mitish зі своїми колегами представить EASA Ukraine на CANactions International Architecture Festival 2019. URL : <https://www.facebook.com/CANactions/posts/2219920841406798>.
3. Putnam R. D. Making Democracy Work: Civic Tradition in Modern Italy. Princeton, New Jersey, USA : Princeton University Press, 1993. 247 p.

Віталіна Юрченко